

Kiljavan opiston vuosikurssi IV oppilaan Jouko Taskisen muistelmia:

Tämä kirjoitukseni on ollut kuin "pilkkeiden" tekoa: olen kirjoittanut, mitä muistissani on päälimmäisenä ollut ja miten minä olen asiat kokenut ja tuntenut. Edellämainituista asioista saattaa jollain toisella opiskelijalla olla omat ja ehkä omistani poikkeavat mielipiteet ja muistikuvat. Jos joku on asiasta kiinnostunut, olen valmis keskustelemaan ja tarkentamaan kirjoittamaani. Nämä muistoni, tuntemukseni ja mielipiteeni olen kirjoittanut Valkeakoskella maaliskuuhuhtikuun vaihteessa 1998.

Jouko Taskinen, ylikoneenhoitaja (eläkellinen)

Olen syntynyt 1 p.v. elokuuta 1928 Ville ja Amanda (Manta) Taskisen seitsemäntenä lapsena ja kuudentena poikana. Syntymäpaikkana oli Karjalan kannaksen Muolaan pitäjän Perkjärven kylä. Synnyinkyläni supistettua kansakoulua ehdin käydä ns. yläkoulun kolmannelle luokalle asti ennen kuin sodan takia v. 1939 jouduimme lähtemään evakkoon Länsi-Suomeen, jossa sain kansakouluni päätökseen.

Äidilläni, joka jäi leskeksi v. 1935, ei ollut taloudellista mahdollisuutta kouluttaa meitä lain määräämää minimioppivelvollisuutta enempää. Rippikoulunikin kävin vasta asevelvollisuutta suorittaessani, sen kai sotilaskurin pakottamana.

Hakiessani paikkaani ja toimeentuloani päädyin monien vaiheiden jälkeen Valkeakoskelle paperiteollisuuden palvelukseen 19.9.1949. Vuoden 1951 alussa liityin jäseneksi Suomen Paperiteollisuuden Työntekijäin Liitto ry:n Valkeakosken Osasto 45:een. Tästä alkoi ammattiliittotoimintani, joka jatkuu edelleenkin vapaajäsenyytenä. Paperiliiton kunniajäsenyyden sain vuonna 1996. Keväällä 1953 liityin Sosialidemokraattiseen puolueeseen. Ns. hajaannuksen vuosiin liittyi tapahtumia, joiden en katso kuuluvan tämän muistelun piiriin.

Osallistuessani ensimmäisen kerran ammattiosastoni Työhuonekunnan vuosikokoukseen vuoden 1953 alussa valittiin minut kokouksen sihteeriksi. Kokoustekniikasta en tiennyt mitään enkä senkään vertaa pöytäkirjan laadinnasta. Kädestä pitäen opettelin pöytäkirjan teon ystävällisen järjestöaktivistin opastuksella. Olisi mielenkiintoista nähdä nyt tuo ensimmäinen "tekeleeni". Tuon ensimmäisen kerran jälkeen olen toiminut lukuisten järjestöjen sihteerinä ja laatimiani pöytäkirjoja on kertynyt eri arkistoihin kunnioitettava määrä.

Kun järjestöelämä alkoi vetää nuorukaisen mukaansa, niin jonkun kehotuksesta suoritin vuonna 1953 Ammattiyhdistysopiston kesäkurssin valmistavan kurssin Työväen Sivistysliiton Kirjeopistossa. Valmistavan kurssin todistuksen allekirjoittajina olivat Arvi Hautamäki ja Kirsti Kaukolampi. Kun em. kurssi oli kirjeopistossa suoritettu, oli edessä luonnollisesti Ammattiyhdistysopiston kesäkoulu, jonka suoritin 5.7.-1.8.1953. Tämän todistuksen allekirjoittivat Kaarlo Hakama, opiston rehtori ja Veikko Kaljunen, kurssin ohjaaja.

Vuoden 1953 Työväen Kalenterin mukaan kesäkoulun alkamispäivä 5.7. oli sunnuntai. Päivä oli kesäisen kaunis, kun Kiljavan rautatiepysäkillä jäi junasta pois suuri joukko ihmisiä, jotka yhdessä jatkoivat matkaansa kantamuksineen aina opistolle asti. Vaikka en tuntenutkaan ketään junasta nousijoista, arvasin kuitenkin meillä olevan saman päämäärän. Meitä paperiliittolaisia oli omana luokkanamme 28 ja sen lisäksi muiden liittojen jäseniä 47, eli yhteensä meitä oli 75 kurssilaisista. Opistolle saapuminen, sinne majoittuminen sekä tutustuminen muihin kurssilaisiin, huonetovereihin ja opettajiin, loi sen paljon puhutun "Kiljavan hengen", mitä vielä näin vuosikymmenten jälkeenkin peräänkuulutamme. En oikein myönnä mieltäväni nykyistä "Kiljavan henkeä" siksi samaksi, minkä koin tuolloin kesällä 1953. Talo on laajentunut, kurssilaiset ovat omissa soluissaan, osa kurssilaisista on pois opistolta, opettajia tapaa harvoin. Ehkä heidät samaistaa oppilaisiin niin, ettei satunnainen kävijä erota heitä opettajiksi. Silloin 50-luvun

alkupuolella opiskelijat tavoittivat opistolta; emme matkustelleet, ei ollut omia autoja, Kiljavan parantolan pihalta nousimme Nurmijärven Linjan linja-autoihin ja paluuvuorolla tulimme takaisin. Kesäkurssin pituus oli sopivan mittainen tutustumiseen, emme kyllästyneet toisiimme.

Erotessamme kurssin päätyttyä tunsimme vilpitöntä haikeutta.

Vuoden 1953 koko heinäkuu oli ilmoiltaan kesäinen ja päättäjäispäivän 1.8. aamuna sain lauluherätyksen, olihan 25-vuotissyntymäpäiväni.

Kesäkurssin päättyessä suunnittelin hakeutuvani seuraavana vuonna "pitkälle kurssille". "Kiljavan henki" jäi kuitenkin kytemään sisimpääni niin, että hetken harkittuani päätin hakeutua jo vuoden 1953 lokakuussa alkavalle vuosikurssille. Työnantajani, Yhtyneet Paperitehtaat Oy, ei kuitenkaan suostunut antamaan minulle opintolomaa, vaikka aikaisemmin toisella vuosikurssilla ollut työ- ja järjestötoverini olikin sen saanut. Paperiliitolta sain lupauksen siitä, että työsuhde palautuu opintojen jälkeen. Tämän lupauksen liitto lunastikin pitkällisten neuvottelujen jälkeen työnantajan kanssa. Tietojeni mukaan liiton silloinen puheenjohtaja Vihtori Rantanen oli aktiivisesti asialla työsuhteen palauttamisen puolesta. Kiitokseni Vihtorille tuonne "pilven reunalle" siitähän huolimatta, että 60-luvun vaikeina aikoina soudimme yhteistä paattiamme eri suuntiin.

Tuolloin kurssille haettaessa, vaadittiin lääkärintodistus hakijan terveydentilasta. Kun kurssihakemuksella alkoi jo olla kiire ja lääkäriin oli vaikea päästä, marssin paikallisen aluesairaalan puhelinkeskukseen ja kysyin mahdollista vapaana olevaa vastaanottoaikaa ja lääkäriä, joka kirjoittaisi tuon vaadittavan todistuksen. Keskusneiti sanoi, että ainoa kyseeseen tuleva lääkäri oli naistentautien lääkäri. Hän minut sitten tutkikin ja sain tarvittavan todistuksen terveydentilastani. Vastaanotolta lähtiessäni toivotti lääkäri menestystä opinnoilleni, vaikkakin silloinen osoitteeni oli Laiskantie 7. Vuosikymmeniä myöhemmin tarvitsi vaimonikin vaivoihinsa tämän saman lääkärin apua. Lääkäri tiedusteli vaimoltani, josko hänen miehensä nimi on Jouko Taskinen. Myöntävän vastauksen saatuaan hän sanoi, "vakuutan, ettei miehenne ole käynyt täällä synnyttämässä" ja poisti potilaskorttini lokerikostaan.

Tarvittiin näin pitkä esipuhe ennen kuin pääsen varsinaiseen asiaan eli neljännen vuosikurssin muistoihin.

Ammattiyhdistysopiston neljäs lukuvuosi alkoi sunnuntaina lokakuun 4 p:nä 1953. Aikakirjojen mukaan tervetuliaisaterian aikana uusille oppilaille puhuivat koulun johtaja sekä johtokunnan ja entisten oppilaiden edustajat. Varsinainen koulutyö alkoi seuraavana päivänä, maanantaina. Opiskelun aloitti 32 oppilasta, mutta varsin pian joutui eräs oppilaista eroamaan perhesyiden vuoksi.

Kuvassa paperiliittolaiset opiskelija vasemmalta:

Unto Luhtasaari, Kemi

Onni Puustinen, Varkaus

Jouko Taskinen, Valkeakoski

Pentti Kekki, Jyväskylä

Meitä paperiliittolaisia oli opiskelemissa 4 ja asuinkumppanikseni sain Onni Puustisen Varkaudesta. Seinänaapureinamme asustivat Pentti Kekki Jyväskylästä ja Unto Luhtasaari Kemlin Karihaarasta. Heihin ja muihinkin opiskelijoihin palaan tarkemmin tuonnempana.

Ensin kuitenkin opettajat ja muu henkilökunta:

Kaarlo Hakama, fil.kand., opiston johtaja

Hän oli mielestäni erittäin sopiva sisäoppilaitoksen rehtoriksi; rauhallinen ja hiukan etäinen opiskelijoihin nähden. Oppilaista ainoastaan oppilaskunnan presidentti (puheenjohtaja) oli "sinut" rehtorin kanssa. Kurssin jälkeen rehtori Hakama kuitenkin sinutteli joustavasti entisiä oppilaitaan. Jostain käsittämättömästä syystä osa voimakastahtoisista opiskelijoista ryhtyi etsimään syitä saadakseen rehtorimme "savustetuksi" pois työpaikastaan. Luulisin, että nämä toisarvoiset painostuskeinot johtivatkin siihen, että rehtori Hakama siirtyi myöhemmin muihin tehtäviin. Muistan, kun rehtori kevätpuolella 1954 sanoi joillekin meistä, että nämä "savustaja"oppilaat olisivat halunneet olla opiston esimiehenä ja rehtorina.

Muuan opiskelijoista oli rehtorilleen niinkin pitkävihainen, että tavatessamme toisemme 25 vuoden jälkeen, hän ei suostunut nousemaan tervehtimään entistä rehtoriaan, joka oli kutsuttuna vieraana tilaisuudessamme. Tänä päivänä sekä rehtori että em. opiskelutoverimme ovat jo kauan olleet siellä, missä ei ehkä enää katkeruutta tunneta.

Terttu Hautamäki-Hiltunen, yhteiskuntatieteiden kandidaatti, opiston apulaisjohtaja, sosiaalipolitiikan opettaja

Tämä "pienen suurmiehen", kouluneuvos Arvi Hautamäen tytär opetti meille sosiaalipolitiikkaa. Jo varhaisessa vaiheessa hän ilmoitti meille tulevasta äitiydestään ja pyysi meitä suhtautumaan häneen kuten pienokaista odottavaan naiseen tulee suhtautuakin. Tietysti yritimme olla hänen toivomuksensa mukaan niin herrasmiehiä että. Muistini mukaan ei mitään erikoista kuitenkaan tapahtunut. Jonkin tentin kävin kuitenkin kerran suorittamassa hänen kotonaan. Sitä en kuitenkaan muista, oliko perhe jo tuolloin saanut uuden perheenjäsenen.

Kaarlo Pitsinki, valtiotieteiden kandidaatti, kansantalouden opettaja

Hän oli ehkä opettajistamme se, joka oli kanssamme eniten tekemisissä niin opettajana kuin vapaa-aikoinakin. Me, jotka hänet tunnemme, tiedämme hänen olleen ja olevan ehkä vieläkin käytökseltään ja esiintymiseltään varsin värikäs persoona. Hänen luentonsa ja opetuksensa olivat mukaansatempaavaa kuunneltavaa.

Seuraavana muutama esimerkki hänen värikkyydestään ja suorapuheisuudestaan: Marraskuun lopulla 1953 vieraili opistolla oppilaskunnan kutsusta piispa Elis Gulin. Piispan ja Kaarlo Pitsingin tavatessa opiston aulassa, piispa kysyi, josko Pitsinki oli lestaadiolainen. Siihen vastasi Pitsinki: "En ole, minä olen pakana." Piispan vierailun yhteyteen oli järjestetty seminaarituloisuus opiston ruokalaan. Sinne saapui myös nurmijärveläisiä kirkkoveljiä keskustelemaan kirkon ja työväestön suhteista. Värikkään keskustelun tuoksina piispa ja nurmijärveläiset vierailijat tulivat maininneeksi, miten työväki meni polvilleen Hitlerin komennon edessä, mutta miten kirkko säilytti asemansa. Tähän Pitsinki vastasi sanatarkasti näin: "Ei työväki mennyt polvilleen, vaan se pantiin polvilleen." Käsitteissähän oli selvä ero, minkä Pitsinki myös toi julki.

Marraskuun 11 p:nä 1953 olimme retkellä Kotkassa ja Karhulassa. Vierailukutsun olimme saaneet Ammattiyhdistysopiston Toveriliiton Kymenlaakson Kotiseutukerholta. Tutustuttuamme mm. Ahlström Oy:n Karhulan tehtaisiin, tarjosi yhtiö tehtaaseen Virkailijakerholla lounaan tehtaaseen yli-insinöörin toimiessa isäntänä. Istuimme pöydissä parhaat yllämme ja jännittäen. Pysyvästi on jäänyt mieleeni, kun lounaan alkuvaiheessa Kaarto Pitsinki kilisti lasiaan ja pyysi puheenvuoroa ja sanoi: "Riistäjäkapitalistit tarjosivat meille joitakin vuosia sitten nyrkkiä silmään. Mihin kehitys johtaakaan, kun nyt tarjotaan loistavia lounaita. Mutta syönythän on säyseä. Minä kiitän suursyömäreiden puolesta, opiston rehtori pitäköön virallisen kiitospuheen." Puheen päättyessä oli hetken hämmentynyt hiljaisuus, kunnes isäntäväen suosionosoitukset vapauttivat tunnelman. Sattumalta kuulin vierestä, kun isäntänä toiminut yli-insinööri kysyi rouva Pitsingiltä hänen miehensä värikkästä esiintymisestä. Tähän Eila-rouva vastasi, että hän toivoisi saavansa apteekista punastusta estäviä pillereitä.

Kaarlo Pitsingin perheeseen syntyi keväällä 1954 esikoispoika. Maisteri V.O. Veilahti kävi silloin tällöin opistolla kirjoittamassa SAK:n historiaa. Kerran tällaisen käynnin yhteydessä satuimme olemaan opiston saunan lauteilla, jonne myös V.O. Veilahti saapui. Kaarlo Pitsinki pyysi Veilahtea iltakahville,

joka kuitenkin kieltäytyi perustellen kieltäytymistään seuraavasti: "Sinulle on syntynyt esikoinen, joten minun pitäisi tuoda vaimolleni kukkia ja niitähän ei täältä saa." Tähän Kaarlo Pitsinki vastasi: "Mitäs me talousmiehet, voinhan minä ottaa sinulta kukkasten asemesta rahaa." Sitä en kuitenkaan muista, miten "talousmiehet" asian sopivat.

50-luvulla Nurmijärven poliisipiirin nimismiehenä toimi Erkki Selkee -niminen lakimies. Koska Kaarlo Pitsinki oli kirkosta eronnut, niin hän soitti nimismiehelle ilmoittaakseen poikansa syntymästä ja saadakseen esikoisensa virallisiin kirjoihin. Nimismiehen neuvosta nuori Pitsinki siis kirjattiin väestörekisteriin. Tämän episodin minulle kertoi aivan äskettäin silloinen nurmijärveläinen poliisimies.

Hiukan lisää vielä em. maisteri V.O. Veilahden persoonasta. Opettajamme ei ulkoisella olemuksellaan koreillut. Hän pukeutui vaatimattomasti ja sanoisin, haluamatta loukata hänen muistoaan, jopa nukkavierusti. Ainakin yksi pahe hänellä oli ja se oli kyltymätön tupakanhimo. Kerran luennoidessaan hän vaistomaisesti kaivoi taskustaan savukepakkauksen ja pisti savukkeen suuhunsa. Alkaessaan sytyttää savuketta hän huomasi, mitä oli tekemässä; nopeasti sytyttämätön savuke kouraan ja selän taakse piiloon. Hän oli kuin pahanteosta tavoitettu pikkupoika.

Vähemmälle huomiolle on jäänyt eräs erikoisluento, jolla meille opetettiin juhla- ja pöytätapoja Ahti Fredrikssonin opastuksella. Ruoka/juhlasaliin oli katettu päivällispöytä etiketin mukaisesti. Minä olin saanut daamikseni naapurilaitoksesta henkilön, josta myöhemmin tuli pitkäaikainen elämänkumppanini. Tämä kumppanuus on jatkunut kohta 45 vuotta. Oikeita pöytätapoja olen tarvinnut myöhemmin useastikin joutuessani pitkäaikaisen työnantajani määräyksestä matkustelemaan ja edustamaan Keski-Euroopassa ja jopa "ison veden" toisellakin puolella.

oik. Opiston rehtori Kaarlo Hakama
vas. Äidinkielen opettaja Sulo Niskanen

Sulo Niskanen, opettaja kand., äidinkielen opettaja

Opettajana Sulo Niskanen oli hiljainen ja vaatimaton. Hänen oli ehkä hiukan vaikeaa asettua opettajan asemaan lähestulkoon samanikäisten oppilaiden eteen. Niin tärkeätä kuin

oikeinkirjoittamisen taito järjestöihmisille onkin, emme ehkä sitä silloin sisäistäneet emmekä paneutuneet äidinkielen opetukseen opettajamme toivomalla tavalla. Olihan joukossamme toki tunnollisiakin oppilaita, jotka oppivat välimerkkisäännöt ja oikeinkirjoituksen taidot. Risto Rajalin, oppilas Viitasaarelta, joka oli yksi hiljaisimmista ja vaatimattomimmista, sai myös äidinkielenkokeista kiitettäviä arvosanoja. Kun kysyimme häneltä, miten hän tiesi laittaa pilkut oikeille paikoille,

vastasi hän: "Laitan pilkut joka kymmenen sentin päähän." Siinäpä sitä sääntöä kerrakseen! Opettajamme Sulo Niskanen oli käsittääkseni suuri Aleksis Kiven ihailija. Hän kertoi usein Seitsemän Veljeksien ja Nummisuutareiden tekstien kielellisistä rikkauksista.

Tuntiopettajista ja vieraillevista luennoitsijoista olisi kertomista paljonkin, mutta mukaansatempaavimmista mainittakoon esim. kouluneuvos Arvi Hautamäki. SAK:n silloinen järjestösihteeri Olavi Järvelä sanoi tästä Hengen jättiläisestä seuraavaa: "Katsokaa sitä miestä alhaalta ylöspäin! Mies ei ole käynyt kansakoulua, mutta on kouluneuvos. Kehollinen koko ei ole ratkaisevaa henkiselle suuruudelle. Kämmeniäkään ei voi sanoa kämmeniksi, ne ovat ranteiden jatkot." Tätä Olavi Järvelä ei sanonut ivatakseen Hautamäkeä, vaan osoittaakseen arvostustaan häntä kohtaan.

Arvi Hautamäki oli tosiaan mukaansa tempaava luennoitsija, hänen tunneillaan ei pitkästyttö. SAK:n pääsihteeri, opiston esimies, Olavi Lindblom opetti meille ammattiyhdistystietoa, SAK:n palkkapolitiikkaa sekä työehtosopimuspolitiikkaa. Opin arvostamaan häntä ja tapasin hänet useasti kurssimme jälkeenkin. Kiljavalla käydessään hän asusti opiston lähellä olevassa Linnunlaulu-nimisessä asumuksessa. Perhekin oli usein mukana. Myös Lindblomin poika, Seppo, tuli tutuksi hänen ollessaan nuorukaisena isänsä mukana Kiljavalla. Myöhemmin hänestä varttui ministeri ja vaikuttaja talouselämän puolella. Hän peri isältään "Limpulta" jalostetun lempinimen "Sämpylä".

Olavi Järvelä, SAK:n järjestösihteeri, opetti meille puhetaitoa. Oli kai kouliintunut järjestökentällä kovaksi järjestöjyräksi. Hän ei salannut kovuuttaan ja kokemuksiaan sodanjälkeisestä ay-toiminnastaan. Kurssikronikassamme mainittiinkin, että Olavi Järvelä on mies, 'joka ei koskaan kehu itseään". Hän ja Jaakko Rantanen, joka myös oli tuntiopettajamme, veivät traagisessa onnettomuudessa mukanaan ay-liikkeen 60-luvun tapahtumista sellaista tietoa, jota tutkijat tänäkin päivänä tarvitsisivat. Huomatkaa, että kirjoitan tätä maalishuhtikuun vaihteessa vuonna 1998

Olen muistellut lämmöllä kesäkoulunaikaa. Opettajiamme tuolta ajalta:

Vasemmalta: maisteri Kaarlo Pitsinki, rehtori Kaarlo Hakama, maisteri Terttu Hautamäki-Hiltunen, opintosihteeri Veikko Kaljunen, luennoitsija Paavo Niemi, maisteri Jaakko Rantanen ja maisteri Sulo Niskanen

Opiskelun alkuvaiheessa oppilaskunta järjestäytyi. Oppilaskunnalle valittiin mm. puheenjohtaja/presidentti. Presidentin yhtenä tehtävänä oli yhteydenpito rehtoriin ja opettajiin.

Varsin tärkeää oli lukkarin valinta, sillä hänen tuli olla luonnollisesti laulutaitoinen. Hänen piti myös valita laulu, kun aloitimme tunnit tai aterioinnin. Kun piispa Gulin vieraili opistolla, laulettiin hänelle aterian aloitukseksi Kuningaskulkurit-niminen laulelma. En muista, kuka tuolloin oli lukkarina vai oliko laulun valinta ollut yhteinen päätöksemme. Piispa lauloi kanssamme lyöden käsillään reippaasti tahtia. Korkeasti oppinut hengenmies taisi näpäyttää meitä, sillä luulimme hänen loukkaantuvan tämäntapaisesta aterian aloittamisesta.

Varsinaisiin opinto-ohjelmiin en tarkemmin puutu, sillä nehän on virallisesti julkaistu ja löytyvät varmasti arkistoista tarvittaessa. Opiston tutkimusvaatimuksiin kuului, että jokaisen oppilaan oli tehtävä kirjallinen tutkielma valitsemastaan aiheesta. Tutkielmaa varten oli kerättävä aineistoa, joissain tapauksissa jopa eri paikkakunnilta ja lähteistä. Jotkut oppilaista aloittivat aineiston keräilyä ajoissa, toiset taas myöhemmin. Eräs tovereistamme, Reino Armas (sukunimi jääköön kertomatta), oli yksi ahkerimmista aineiston kerääjistä. Usein Reino Armas pyysi rehtorilta vapautusta iltapäivän tunteista aineiston keruuseen vedoten ja hyväntahtoinen rehtorimme suostui. Ollessamme kerran teatteriretkellä Helsingissä ja odotellessamme Kansallisteatterin aulassa esityksen alkua, saapui Reino Armas ovesta tyttöystävä mukanaan. Siihen rehtori Hakama totesi, että "jaa, jaa, Reino Armas on löytänyt tutkielmaansa kansikuvan".

Oppituntien ja opiskelun lisäksi jouduimme ottamaan osaa talonkin töihin. Vuorottelimme puhelinpäivystyksessä, oli lumenluontia ja ennen joululomille lähtöä teimme suursiivouksen opiston tiloissa. Joulutauon ajaksi jäi talo oppilaista tyhjäksi. Ainoastaan oppilaskunnan "ikäpresidentti" vietti joulun opistolla. Yksinäinen ikäihminen katsoi paremmaksi viettää joulunsa opistolla kuin matkustaa Rovaniemelle asti.

Syksyinen tapahtuma oli tietysti "kengittäjäistilaisuus". Siitä oli puhuttu paljon siitä oltiin peloteltukin. Me "kengitettävät" olimme pukeutuneet tietysti parhaimpiimme tilaisuuden vaatimusten mukaisesti. Joillakin oli omaisia läsnä, joillakin taas

keskuudestamme tai talon ulkopuolelta hankittu ystävä. "Kengittäminen" tapahtui Keijo Vähätalon johdolla ja edellisen kurssin oppilas, Leo Piitulainen, luovutti "kengän". Tuolloin oli vielä runsaasti edellisten kurssien oppilaita tilaisuudessa mukana.

Maaliskuussa 1954 toimeenpantiin ennenaikaiset eduskuntavaalit. Vaalien aikaistajat toivoivat saavansa roiman vaalivoiton. Tässä mielessä mekin, toispaikkakuntalaiset, olimme tilanneet vaaliotteet kotipaikkakuntiemme keskusvaalilautakunnilta. Nämä otteet kainalossa kävelimme Kiljavalta Korven kansakoululle avittamaan mekin osaltamme suuren vaalivoiton saavuttamista.

Vaalivoitto oli kuitenkin minimaalinen, mutta saimmehan reippailua ja raitista ilmaa. Kiljavan ja Korven välille kertyi monta kilometriä, mitkä käveltiin edestakaisin kevättalvisella tiellä.

Vapaa-aikaakin vietettiin. Koronapelin pariin riensimme kilvan välituntien ajaksi. Lentopalloa pelasimme ulkona säässä kuin säässä. Lounaan jälkeen, täydellä vatsalla, pelailimme lentopalloa kentällä, jonne myöhemmin on rakennettu autojen paikoitusalue. Hikisinä aloitimme iltapäiväluentojen kuuntelemisen.

Työväen Akatemian lentopallojoukkueelle aiheutimme yllätystappion, mutta saimme vastavuoroisesti "turpiimme" käydessämme vierasottelun samaa joukkuetta vastaan. Emme kuitenkaan kohonneet myöhemmin "sikariportaana" tunnetun joukkueen tasolle, vaikkakin joukkueessamme pelasi tuleva ministeri 60-luvulta.

Opiskelun ja vapaa-ajan vieton myötä syntyi keskuuteemme erikokoisia ryhmiä. Samanhenkiset ja samoin ajattelevat oppilaat hakeutuivat yhteen. Vuoden 1954 kevätpuolella totesimme oppilaskuntamme jakautuneen kahteen, lähes samankokoiseen ryhmään. Vaikka käsittääkseni olimme kaikki saman poliittisen ryhmän kannattajia, en kuitenkaan tiedä olivatko kaikki sosiaalidemokraattisen puolueen jäseniä. Puolueemme valtakunnalliset hajoamisilmiöt alkoivat heijastua myös oppilas- ja ystävyys-suhteisiimme. Toistemme sanomisia ja tekoja ryhdyttiin analysoimaan ja "tikulla tonkimaan". Myös rehtorimme joutui hankalaan tilanteeseen, kun hän analysoi erään kunniakkaan työväenlaulun sanoja. Hänen mielestään ne eivät olleet yhdenmukaisia käytännön toimien kanssa.

Muistaakseni taiteilija Lyyli Kuuston toimesta tai kehotuksesta toimeenpantiin sanoituskilpailu opiston "kunniamarssiksi". Tämän kilpailun voitti eräs oppilaskunnan parhaimmiston kuulunut opiskelija. Taiteilija Kuusto sävelsi marssin, ja muutaman kerran sitä lauloimmekin. Jotkut

"aatteellisimmat" oppilaat olivat kuitenkin sitä mieltä, että se oli sanomaltaan liian "porvarillinen". On vahinko, että ko. kunniamarssi ei ole säilynyt muistissani. Laulun sanoituksen tekijä joutui "kyttäämisen", painostuksen ja tarkkailun kohteeksi. Hieman ennen kurssin päättymistä hän erehtyi tekemään varsin inhimillisen rikkeen opiston järjestyssääntöjä vastaan. Tätä rikettä hyväksi käyttäen vaativat "moraalinvartijat" oppilaan erottamista opistosta. Oppilaskunnan kokouksessa käytiin kiivas keskustelu asiasta. Oppilasneuvosto oli valmistellut asian "järjestö- ja kokousteknisesti" ammattitaitoisesti. Käytin puolustuspuheenvuoron erotettavan oppilaan puolesta ja toivoin, ettemme yhdessäolomme viimeisinä päivinä enää enempää pilaisi yhteishenkeämme. En muista, saiko erottamispäätös "lainvoiman", sillä kurssimme päättyi tuosta päätöksestä parin päivän päästä. Tämä "kaltoin kohdeltu" oppilas jatkoi opiskeluaan Yhteiskunnallisessa Korkeakoulussa (nykyisin Tampereen yliopisto), menestyi opinnoissaan ja oli pitkään Sosiaalidemokraattisen puolueen osastopäällikkönä. Kerrotaan hänen olleen yhtenä "löytämässä" Sosialidemokraattiselle puolueelle puoluesihteerinä, josta sitten myöhemmin tuli puolueen puheenjohtaja ja pitkäaikaisin pääministerimme.

Romantiikkakin kukki tässä suljetussa yhteisössä. Amor ammuskeli nuoliaan ja parisuhteita syntyi, myös kestäväälle pohjalle. Oppilaskuntamme sisällähän oli jo valmiina avioparikin, Aune ja Aimo Ulvi. Heillä oli luonnollisesti yhteinen huone asuttavanaan. En muista, oliko heillä lapsia, mutta missään tapauksessa lapset eivät olleet Kiljavalla mukana.

Naapurissa, Kiljavan Parantolassa, toimi tuolloin postitoimisto. Postissa asioidessani oli eräs parantolan henkilökuntaan kuulunut, Helvi Marjatta, kertomansa mukaan kiinnittänyt huomiota minun persoonaani. Oli tapana, että parantolan henkilökuntaa kutsuttiin opistolle illanviettoihin ja jo varsin aikaisessa vaiheessa tutustuin tähän Helvi Marjattaan (vrt. juhla- ja pöytätavat -luento). Opiston ja parantolan välinen polku ei päässyt ruohottumaan eikä umpeutunut talven tullenkaan. Tuli muutakin asiaa kuin "postireissuja". Lokakuun 2 p:nä 1954 menin Helvi Marjatan kanssa "puiseen kirkkoon", jossa vihkimisen toimitti "kankainen pappi". Selvennyksenä edelliseen: Nurmijärvellä on puinen kirkko ja vihkimisen suoritti kirkkoherra Kosti Kankainen. Best man'ina ja todistajana toimi paperiliiton valistussihteerinä Veikko Kaljunen. Toisena todistajana oli Kaarlo Härkönen. Kaarlo Härkönen, hänkin Valkeakoskelta, tuli opiston viidennelle vuosikurssille, joka tuolloin oli alkamassa. Hänestä tuli myös aikanaan poikamme kummisetä. Veikko Kaljunen, joka ehkä eniten vaikutti siihen, että hakeuduin Kiljavalle opiskelemaan, on jo poistunut keskuudestamme. Niin myös Kaarlo Härkönen, jota olin "avittamassa" Kiljavan pitkälle kurssille. Mainittakoon vielä, että vietimme pienimuotoista perhejuhlaamme Kiljavan Parantolan tiloissa ja että häävieraamme yöpyivät Ammattiyhdistysopiston tiloissa.

Kun kurssimme päättyi 27.4.54, niin jo 29.4.54 olin entisessä työpaikassani Yhtyneillä Paperitehtailla, tosin "uutena" työntekijänä. Töihin pääsin vaikeuksista ja vuoden 1955 syksyllä palautettiin työsuhteeni ennalleen ja olin jälleen "vanha" työntekijä. Työsuhteeni ennalleen palauttaminen poiki minulle yhden vuosilomaviikon juuri sopivasti opiston kuudennen vuosikurssin "kengittäjäisiä" varten. Työhönpaluun jälkeen aloin saada luottamustehtäviä sekä ammattiyhdistysliikkeen että poliittisen työväenliikkeen taholta. On syytä mainita, että silloisen tehtaan patruunan kaikkea valvovien silmien alla oli tehtaan henkilöstöpolitiikka erittäin korrektia. Kaikkien henkilöstöryhmien edustajat olivat aina mukana erilaisissa tilaisuuksissa. Ovet avautuivat suuriinkin "kammareihin" ja tilaisuuksiin. Toki olimme takariviläisiä, mutta ehkä patruuna halusi näyttää muille henkilöstöpolitiikkansa joustavuuden ja edistyksellisyyden.